

Norrköpings stadsmuseum

26 jan 2020 - 31 jan 2021

MEDLÖPERI och MOTSTÅND

Nazismen i Norrköping - då och nu

VÄLKOMMEN TILL UTSTÄLLNINGEN MEDLÖPERI OCH MOTSTÅND

"Hur var Sverige under andra världskriget? Hur var Norrköping?"

Så fort man börjar försöka förstå sådant begriper man att frågan är fel ställd. Det fanns inte ett "Sverige" där alla tyckte si eller så. När det gäller de svåra frågorna - flyktmottagning, hjälp eller ej till Finland, synen på Tyskland eller de allierade - så upplöser sig Sverige som en myrstack. Motsättningarna och frågorna hur man skulle förhålla sig går rakt genom samhället och staten.

Det fanns inte heller ett enda Norrköping. Kliver vi ned i historien ser vi hur människor tvingades ta ställning. Först kanske vi är mest intresserade av vilka som hamnade "fel". Men snart inser vi att det också fanns gott om människor som ville vara solidariska, medmänskliga, förstod vad som skedde i Nazityskland och varnade. En sådan här utställning handlar inte minst om att få syn även på dem. Dem brukar vi glömma."

- Ola Larsmo, författare och samhällsdebattör.
Invigningstalare vid vernissagen 26 januari 2020.

Det är viktigt att genom historien titta på hur samhället ser ut idag och i framtiden. Medlöperi och Motstånd bidrar med nya pusselbitar till att förstå hur det var att leva i Norrköping under 1930-talet som var en tid av samhällsoro och då nazismen växte fram. Utställningen berättar om de nazistiska rörelserna i Norrköping under 1930-talet och andra världskriget samt lyfter fram de som valde att göra motstånd. Det är berättelsen om medlöparna, motståndarna och några av de flyktingar som kom till Norrköping under andra världskriget.

Flygtävling på Kungsängens flygplats 22-23 maj 1937. Foto: Carl Werngren

Den belyser även frågor kring främlingsfientlighet och nazism i vår samtid. Utställningen är baserad på historiskt belagda och källmässigt kontrollerbara händelser och livsöden. Det innehåll som belyser situationen på 1930-talet och andra världskriget är baserat på Johan Perwes forskning och bok "Mörkläggnig. Nazismen och motståndet i Norrköping 1933-1945" från 2016.

FEM VANLIGA FRÅGOR OCH SVAR OM UTSTÄLLNINGEN:

1. Vad är syftet med utställningen?

Det är en tidigare okänd bild av Norrköpings historia som lyfts fram med olika levnadsöden, ageranden och händelser som i flera fall är glömda eller gömda. Med hjälp av de historiska kunskaperna i bagaget hoppas vi att besökarna ska känna sig bättre rustade när de i sina liv förhåller sig till hat, nazism och rasism. Vi hoppas också att det leder till ökad förståelse för andra människor, olika etniska grupper och levnadssätt.

Vid visningar och pedagogiska program kommer besökarna att få en fördjupad kunskap om nazismen och hur de kan våga ifrågasätta tendenser mer medvetet idag.

2. Varför porträtterar ni döda personer som inte har möjlighet att försvara sig?

Vi har valt att namnge ett antal Norrköpingsbor som hade en pronazistisk agenda under 1930-talet och andra världskriget. Samtliga fall är baserade på källmässigt kontrollerbara fakta. Syftet är inte att svartmåla och stigmatisera, utan att berätta om nazismens framväxt och påverkan i lokalsamhället. Samtliga personer var under sin tid välkända framträdande Norrköpingsbor, betydelsefulla lokala makthavare, som i olika sammanhang offentligt gav uttryck för pronazistiska åsikter och/eller agerade i nazismens namn.

Att de numera är döda och inte längre har möjlighet att bemöta eventuella anklagelser friskriver inte dem från tidigare gärningar. De var lokala makthavare och offentliga opinionsbildare och vi måste även kunna berätta om deras mindre smickrande, hemlighållna sidor.

3. Varför nämner ni SD i utställningen?

I utställningen beskrivs hur SD grundas 1988, med basen i ett högerextremt och pronazistiskt parti. Den första partiledaren kom från det nazistiska Nordiska rikspartiet. Det är historiskt belagd fakta.

4. Var Norrköping en särskilt nazianstruken stad?

Svaret är nej. Inget tyder på detta. Norrköping var aldrig någon utpräglad nazistisk stad och skilde sig inte nämnvärt från andra större städer under 1930- och 40-talet. Vid riksdagsvalet 1936 valde 1,8 procent av Norrköpings väljarkår att lägga sin röst på ett pronazistiskt parti. Därefter minskade väljarstödet för nazisterna.

5. Varför nämner ni inget om kommunismens brott? Eller andra ismer eller hatbrott?

Medlöperi och Motstånd är den första utställningen som med utgångspunkt i nazismen belyser situationen i Norrköping under 1930- och 1940-talet. Den handlar om nazismens framväxt och etablering i lokalsamhället Norrköping samt hur Norrköpingsborna valde att förhålla sig, reagera och agera. Denna utställning förhåller sig främst till nazismen, men andra ismer berörs. Framtida utställningar kan visa andra perspektiv.

Före detta lägerfångar på en bänk vid Norrköpings järnvägsstation. Foto ur privat album

Har du frågor?

Vänligen kontakta Norrköpings stadsmuseum via e-post:
stadsmuseet@norrkoping.se.

För frågor om sakinnehållet som berör 1930-talet och andra världskriget
går det bra att ta kontakt med forskaren och författaren Johan Perwe via e-post:
johan.perwe@jpscript.com.

Ett varmt tack till Johan Perwe som tillsammans med Norrköpings stadsmuseum
producerat utställningen. Tack också till Arbetarrörelsens kulturfond och LO för
stöd till utställningens programverksamhet.

Läs mer på www.norrkopingstadsmuseum.se